

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

5. köide Tallinnas, teisipäeval, 21. oktoobril 1924 Nr. 41 (85)

Sisuu:

Toimetuse kommentaar

Ins. J. Podsolov: Eratööstus ja riigi huvid

Prof. E. Berendts: Ühingute ja aktsiaseltside
maksustamine

Tööliste arv ja nende palgatingimised suur-
tööstuses

Emissioonid juuli—september 1924. a.

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Isiklikud teated

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Väljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

Eesti Pank

Osakonnad kõigis maakonnajärgsetes.

Arve seis 30. septembril 1924. a.

Aktiiva

Passiiva

Kassa a) pangatähed	567.677.000,—	Põhikapitaal	250.000.000,—
b) riigikassatähed, vahetus- raha jne.	664.669.769,50	Tärevarakapitaal	143.714.310,—
Väärtpaberid	1.232.346.769,50	Amortisatsioon kapital	2.686.737,50
Kulla arve väljamaal	89.213.636,—	Pangatähed	2.250.000.000,—
Välisvaluuta	538.456.475,—	Riigikassa	2.345.504.231,—
Laenuid välisvaluutas	77.273.441,50	Hoiusummad	1.454.460.998,—
Diskonteeritud vekslid	281.106.218,—	Väljamaa korrespondendid „Nostro“	488.133.071,50
Konto-korrent arved	1.617.352.239,—	Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	106.735.643,50
Akreditivide ja garantide laenuid	2.946.476.116,50	Korrespondendid „Loro“	8.826.662,—
Väljamaa korrespondendid „Nostro“	811.522.197,—	Akreditivid ja garantiid	677.850.344,—
Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	142.498.866,—	Osakonnad	411.289.392,—
Korrespondendid „Loro“	187.681.551,—	Mitmesugused arved	414.568.799,50
Osakonnad	1.902.422,—		
Mitmesugused arved	400.691.246,50		
	227.527.081,—		
	8.553.750.259,—		8.553.750.259,—
Väärtused depoo	719.308.891,50		
Inkasso dokumendid	347.822.639,50		

Juhatus.

Pank toimetas kõiki pangapratsioone kodu- ja väljamaal.

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.— Väljamaale Emk. 2000.—
pooleaastas " 500.— " " 1000.—

Toimetus: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39 Talitus: Lai tän. 38, Graafliline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

5. köide. Tallinnas, teisipäeval, 21. oktoobril 1924. Nr. 41 (85)

Sisu: Toimetuse kommentaar. Ins. J. Podsolov: Eratööstus ja riigi huvid. Prof. E. Berendts: Ühingu- ja aktsiaseltside maksustamine. Tööliste arv ja nende palgatingimised suurtööstuses. Emissioonid juuli–september 1924. a. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 20. oktoobril 1924.

Eesti-Vene kaubanduskoja

teistkordne avamine oli korraldatud kõikide asja tähtsuse kohaste aksessuaaridega. Kõnedest, mis sel puhul peeti, pidi küll igal kuulajal selguma, kui suur tähtsus on meie majanduselus Eesti-Vene majandusliste suhete korrapärasel arenemisel. Kuid ühtlasi pidi ka selguma, et need suhted praegu siiski mitte päris loomulikud ei ole ning kuidas ka selle nähtuse põhjust Eestist ei taheta otsida, ometi peitub tema Venes. Kui venelastel korda on läinud käesoleval aastal 900 milj. marga eest kaupad Eestisse mahutada, siis annab see rõõmustava tunnistuse Vene produktiivvõime kasvamise kohta ja annab ühtlasi tunnistuse ka selle kohta, et Eestis vastav ostujõud ei puudu. Et meie ostujõust osa veel Vene poolt kasutamata on, tõendab üksi asjalugu, et Eestis senini peaaesjalikult Ameerika nisujahu süüakse ja ka Ameerika nisu jahvatatakse, ehk Eesti küll kui viljaturg Venemaa jaoks esimeses järjekorras kõne alla võiks tulla. Kuid kui selle vastu Eesti ainult tähtsusega osa oma saadusi Venemaale on saatnud ja muu puhta rahaga kinni maksnud, siis ei ole süü siin mitte Eestil, kellel Venemaale küllalt tarvilikku kaupa anda on, vaid süüd tuleb otsida Venest. Kuipalju Vene-Eesti kaubanduskoda sel alal ära teha suudab, jääb muidugi ära oodata. Loodame, et ^{1/10} sellest roosilisest tuleviku pildist lähematel aastatel teostub, mis prof. Volkov omas kõnes maal. Eesti-Vene kaubanduslised suhted võivad loomulikult areneda

ainult siis, kui Eestile mitte üksi passiivne ostja osa ei jää, vaid kui ta Venes vastutuleliku turu leiab oma produktiivvõimele. Paljas venelaste kinnitus, et nad väga hästi teavad, missugusel aladel meie spetsialistid oleme ja neid kõigi tehnika nõudmiste kõrgusel varustada võime, ei aita üksi veel palju. Sellest teadmisest peab Vene poolt tehtama ka praktilisi järeldusi.

Nõukogude valitsusel näib tõsine soov olema omale Tallinnast luua suurema tähtsusega väliskaubanduse baasi. Selle kavatsuse teostamisel on meie kohus muidugi nõu ja jõuga abiks olla. Kuid selle kõrval peab meie väliskaubandus igatahes iseisvatel radadel arenema. Selles mõttes olid prof. Volkovi kavatsused küll liig laiaulatuslised, kui ta Vene-Eesti kaubanduskoja ülesannete hulgas nägi ka Eesti metsa, lina ja muude saaduste ekspordi korraldust. Nende alade jaoks on meil teised organid.

Ühe maksujõuetuse puhul.

Meie majandusline kriis hakkab nähtavalt üle minema juba n. n. „vesivõsude“ küljest viljakatesse okstesse. Kui kurb see protsess ka ei ole, aga ta on paratamata ja viimaste päevade sündmused näitavad veel kord piltlikult, kui kapitaalijõuetud meie ettevõtted on ja kui kergesti neile rahvusvaheline liiakasuvõtja kapitaalingu kaela võib tõmmata. Kui ennesõja-aegne higi ja vaevaga ülesehitatud firma pidi krediiti muretsema 5% kuus, nagu sellest lehed kirjutavad, siis on arusaadav, et ta varem ehk hiljem saatusele alla pidi andma. Juhtumine ise heidab aga muu

seas huvitavat varju meie panganduse korraldamatuse peale. Üheainsa firma maksuraskused puudutavad peaaegu pooli meie pankadest mitte üksi pealinnast, vaid isegi provintsist. Pankade vahel ei näi mingisugust kontakti olema oma klientelli krediitide kohta ülevaate saamiseks, vaid kliendid töötavad võimalikult suurema arvu pankadega, ilma et pangad seda teaks või pahaks paneks. Nüüd maksab ennast niisugune „krediidivabadus“ nii mõnelegi kibedalt kätte.

on mark vahepeal nädalate **Valuutaturul** jooksul vahetpidamata kõvenenud ja jõudis viimastel päevadel juba oma kavatsetava pariteedini välja. Eesti Pank olla selle aja jooksul õige tähtsalt oma reservisid täiendanud, mille kohta aga lähem ülevaade puudub, sest et Panga viimase kuu bilans veel avaldamata on, ehk küll pool kuud juba mõõda on läinud. Sel puhul tahaksime uuesti meelde tuletada, kui hädatarvilikud meie majanduselu arenemise hindamiseks on Eesti Panga n ä d a l a bilansid, mida „Eesti Majandus“ mõnda aega tuua võis, kuid mille avaldamine hiljem kõrvale jäeti. Isegi Panga kuubilansid jäävad nüüd nii hiljaks, et neil ainult veel puht-akadeemiline väärtus on.

Eratööstus ja riigi huvid.

Ins. J. Podsolov.

I.

Meie suurte metallitehaste huvid kuulusid senini erahuvide piirkonda, kuid kui hiljuti ilmus viie tehase memorandum tööstusministrile tehaste majanduslike seisukorra kohta ja eriti võistluse kohta, mida peavad nendega riiklised sadamatehased, kaotasid nende huvid erahuvide raamid ja kogu küsimus tuli seltskondlisele arutusele. Ilmunud märgukirjas räägitakse sellest, et metallitehased kujutavad iseendast juba teatud väärtust riigi jaoks; et praegusel ajal tehased vajavad abi riigi poolt, et üle elada mitte ainult praegu maal valitsevat kriisi, vaid ka kriisi, mis on haaranud kogu maailma paljuid tööharusid; et töösaamine nende vabrikute poolt kujuneb praegusel ajal ainult lihtsaks kalkulatsiooniks, kui palju üks ehk teine ettevõtte on nõus kahju kandma; et järjekult ei või juttugi olla mingisugusest ka-

sust tellimiste saamise puhul. Ja lõpuks kõige tähtsam, et sadamatehased sünnitavad ettepanekute kalkuleerimise juures hüglasegadusi, suruvad mitmesugustel võistlustel hindu alla ja, kannatades ise kahjusid, ahvatlevad suurtesse kahjudesse ka erettevõtteid.

Eriteadlastele on tuttav, et tööpoolest nende hindade juures, milledega mõnikord tehakse ettepanekuid selle riigi ettevõtte poolt, praegusel ajal töötada ei või. Laiema publikumi jaoks on siin tarvis väikest selgitust, et meie metallitööstuse meeltheitev seisukord avalduks täies tema ulatuses.

Nagu lugeja alamal näeb, püüame vaudelda küsimust täiesti objektiivselt ja isearanis meid ei saa kahtlustada suurte vabrikute ühekülgse huvide kaitses, sest oleme mitmel puhul oma arvamist avaldanud ajakirjanduses, et suurtel vabrikutel, mis meie oludes mitmesugustel põhjustel elujõulised olla ei saa, oleks kõige parem üleminna „konservatsiooni“ seisukorra juure, nagu armastatakse nüüd rääkida ida pool piiri jne. Käesolevas artiklis tahame natuke kergitada seda katet, mis lahutab publikumi tehaste kalkulatsiooni büroost ja teha seda ettevõtete eneste poolt avaldatud aruannete põhjal.

Edasi ei tahaks meie mitte hinnata asju sellelt seisukohalt, kas on meil tarvis suurtööstust või ei. Sagedasti oleme näituseks kuulnud riigikogu kõnetoolilt, et meie ei vaja suurtööstust, et peame toetama keskja väiketööstust. Huvitav on, et niisuguseid mõtteid avaldas omal ajal Venemaal Katariina, kui Vene vabrik kannatas kõige pealt kroonilise tööliste puuduse, heade meistrite ja heade tehniliste organisatsioonide puuduse all, nii et väljamaa kaubad tulid odavamad ja paremad. On tuttav, et Katariinal tuli välja anda palju mitmesuguseid ukaase, mis lõpuks tööstusele takistuseks olid, kui tema ette tulid lõpmata kaebtused kaupmeeste ja mõisnikkude poolt üksteise peale eesõiguste pärast, mida anti vabrikantidele. See on vana asi, kuid huvitav, kuidas mõnikord üksikasjad üksteisele sarnanevad. Asi seisab selles, et Katariinal ei olnud õigus, sest ta ei teadnud, et ilma suurtööstuseta on enamal juhtumistel võimata võistelda kodus väljamaa tööstusega. Meie aga peame seda teadma. Elu Venemaal läks ikkagi oma rada ja – juba meie aja lähemal – hakkas vabrikutööstus suurte sammudega edenema hoolimata kõigist halvadest valituse korraldustest. Samuti on lugu õigusepärast ka meie juures; vabrikutööstus

eksisteerib, olgugi et paljud on arvanud, et normaalse vabrik ei või meie oludes kaua elutseda.

II.

Need, kellel puuduvad teadmised tehnilises kalkulasioonis ja kellel puudub aeg tungida nendes tähtsatesse organisatsiooni küsimustesse, mis ikkagi moodustavad ainult piasasju tööstuses, tarvitavad tehase tööstuse hindamise juures niisuguseid teateid nagu ettevõtte kapitaalid, läbikäigud, võlad, ja kõige pealt töövõljalikus ja sellega seotud kasu.

Meie metallivabrikud ei ole muidugi erandid praeguses üldises olukorras, mis iseloomustab nii tööstuslisi kui kaubanduslisi ettevõtteid, ja nimelt, et bilansi passivas figureerivad suured summad mitmesuguseid võlgu, mis tihti põhikapitaalid mitu korda üle ulatavad. Nagu teada, on see üks tähtsamatest põhjustest, et meie ettevõtted äärmiselt tundelikud on igasuguste rahaturu raskuste vastu. Kuna aga viimasel ajal rahaturu tormid mitmesugustel põhjustel tihti korduvad, siis omab ka kogu tööstusline tegevus kindlusteta iseloomu. Tõesti peab tunnistama, et meie tööstuses valitseb praegu puudus, kuigi paljud ettevõtted veel senini likvideerinud ei ole ja töötavad.

Vaatleme hindade kalkulasiooni metallitööstuses. Tuleb pidada silmas, et küsimus parema või halvema tehase organisatsiooni, paremate või halvemate sisseseadete üle on lahutamata ühenduses kalkulasiooni küsimusega. Oieti kalkuleerida tähendab osata ette kirjutada niihästi seda viisi kui iseloomu, kuidas saadust teha. Praeguse aja praktika ei eraldu viimase ühe-kahe aastakümne praktikast ja räägib meile, et kõige paremini on töö korraldatud paenduvamates ja liikuvamates era-ettevõtetes. Seal on tarvilistel kordadel tihti tehtud ja tehakse uued sisseseaded, võetakse tarvitusele uued ja paremad töötamisviisid jne., ilma et vormiliselt läbiviidud eelarveid ära oleks oodanud, ja see kõik on olnud loogiliselt õige, sest eratehase peaülesandeks on olnud – olla produktiivne rahvamajanduse üldises massis ja anda kasu. Riigi ettevõtte on kõige pealt pidanud täitma üht ehk teist valitsuse ülesannet, ta on vähem silmas pidanud kasu kui seda, et anda tarvilisel momendil riigile seda, mida temalt oodatakse.

Keegi ei cita sellepärast, et kui eratehas teatud viisil kalkuleerib (meie näitame kohe kuidas) siis peab riigi tehas kalkuleerima

kallimalt nii halvemal kui paremal juhtumisel eelarve seisukohalt.

Võtame „Riigi Teataja“ n-rid 67 ja 68 käesoleva aasta eest ja katsume puht-teoreetiliselt uurida nendes ilmunud kahe aktsiaseltsi bilanse. Nimetame neid lihtsuse otstarbel ühte A (ettevõtte, mis asub Tallinnas) ja teist B (ettevõtte, mis asub provintsis). Esite vaatleme ettevõtet A. See on üks viiest tuntud masinavabrikust, mis ülalnimetatud memorandumile alla on kirjutatud. Mis puutub üldisse arvu materjaalisse, millel mõju n. n. üldiste kulude protsendi kõrguse peale, siis võib kinnitada, et kaks vaadeldavatest tehastest, mis töötavad väikese sisemise tarvitaja jaoks, arvavad oma saaduste hindu pakkumiste puhul võrdlemisi ühteviisi, kus juures nad suuruse ja sisseseade iseloomu poolest peaaegu sarnased on. Vene-Balti tehas, Dvigatel, Peetri laevatehassarnanesid oma hindade kalkulasioonis kahe esimese tehasele, nagu seda näitab eelmiste aastate praktika. (Iseäranis tihti tuli seda ette teatud vedurite tellimise täitmise juures). Nii võib tehas A bilansi lugeda tüübiliseks masinate ja masinaosade hindade kalkuleerimisel ja sellepärast meie tema juures peatamegi.

Põhikapitaal – 16 milj. marka, aktseptid, võlad pankadele ja kreditorid – 61,122 milj. marka, s. o. 3,8 korda rohkem kui põhikapitaal. Kasude ja kahjude arves on võlaprotsendid 4,42 milj. marka. See summa teeb välja 7,2% kogu võlasummast. Kasude ja kahjude arvest on näha, et kõikide asjaajamise kulude summa, nagu võlaprotsendid, teenijate palk ja veel nõnda nimetatud üldised kulud on 15,866 milj. marka, kuna töölisele oli maksetud tööpalgana 15,605 milj., tähendab moodustavad üldised kulud võrreldes tööpalgaga 101%; see viimane number on meile edaspidi tähtis. Tehas A. bilans ei näita kasu, nagu ei näidanud ka eelmise aasta (1922) eest, kuigi seal üldiste kulude protsent, väljaarvatud samuti avaldatud bilansi järele, veel madalam oli, s. o. 76%.

On tuttav, et saaduse hinda arvatakse kõigis masinavabrikutes niihästi kogu ilmas, kui ka meil, nii, et võetakse materjaali väärtus ja arvatakse see saaduse hinnasse tihti väikese lisandusega 5% võrra. Siis lisatakse hinna juure tööpalk ja veel üldiste kulude protsent ettevõtte ülevõlpidamise kulude katteks, nagu meie selle praegu ülemal bilansi alusel välja arvasime.

Praktikas arvavad tehased tihti, ega varjagi seda paljudel juhtumistel ostjate ees,

kulude osa mitte 101%, vaid mitte vähem kui 200 ja sagedasti rohkemgi — kuni 250% tööliste palgast. See oleks ainuke praegu tuntud hinna määramise viis enne saaduse valmistamist, kus võetakse teatud võimalikkuse piirides tööpalk ja materjaali väärtus, ja pärast valmistamist kontroleerimiseks ehk arve kokkuseadmise puhul ostja jaoks, kus kõik juba täpselt teada on.

Kui võistlustel mitu tehast avaldavad oma hinnad, siis võib tööpalk teatud piirides kõikuda. See oleneb tehase sisseseadest. Kui aga mitu tehast asuvad ühele ja samale tööle, ja oletatakse kalkuleerimisel töötamise viisid ja tehase sisseseaded tihti sarnastena, siis ei või ka tööpalk saaduse hinnas väga mitmesugune olla.

Materjal maksab kõikidele ettevõtetele ühepalju ja üldised kulud on tehastele sageli ühesuurused. Nii nõutakse näituseks Saksamaal, kui riigi vedurid antakse parandada eratehaste kätte, kalkulatsioonid ühelt poolt tööpalgale ülesandmisega, teiselt poolt aga kulude arvestamisega, mis teeks välja 225% tööpalgast. (See oli 1923. aastal).

III.

Ülaltoodust peaks olema selge, et meie masinaehituse praktika toetab saaduste hindade arvamisel praegusel momendil täiesti kindlale alusele, mis laiale publikumile võib olla teadmata. Seda tuleb hästi pidada silmas kui lugeda Tallinna vabrikantide memorandumit. Seda, mida kauplemise juures nimetatakse „etteküsimiseks“, ei peaks ega tohiks teoreetiliselt tehaste juures olla, kui hindade arvamist toimetatakse normaalkorras. Hindadevahe mitmesuguste tehaste juures, mis töötavad ühesugustes tingimustes, on muidugi võimalik ja seda tuleb ette; see oleneb väga mitmetmoodi arvatud tööst, ehk on hind kunstliselt alandatud kasu arvel, või koguni lihtsalt tehase arvel, kes tahab tellimist oma kätte saada. Viimastel aastatel on Saksamaa tehased hoolega ühinenud ja oma saaduste hindu ühiselt reguleerinud, leides et niisugune töötamise viis on kasulikum kui konkureerimine hõlma alt. Pea seesama kordus meil, kui viis Tallinna tehast täitsid vedurite tellimist.

Tuttav on näituseks tellimine, mille sai 1912. aastal Harkovi veduriehtustehas kaldäärse tõstekraana peale, mille tõstevõime 100 tonni ja mis seisab nüüd Tallinnas Beckeri tehases. Selle hind, määratud omal ajal ilma ühegi esialgse kalkulatsiooniga,

näitab, kujunes nii, et ta oleks mõne protsendi võrra odavam kui Demag'i vabriku oma, sest ei tahtnud lasta Saksa konkurenti Venemaale. Niisuguseid eksperimenta võis Harkovi tehase teha, veeretades kasu oma alaliste tellimiste peale riigi vedurite juures, milledega ta oli kindlustatud. Juhtumisi aga, kus riigi tehase konkureeriks iga hinna eest, tunneb minu arvates vist vaevalt keegi.

Viimasel ajal on väljamaa tehaste praktikas märgata tendentsi sündikaatide ja trustide poole. Majanduslikult peaks see olema väga arusaadavaks nähtuseks, sest kriisid hävitavad nõrgemat osa tööstusest, püsima jääda võivad ainult suured ettevõtted suurte kapitaalidega, sissetöötatud tegevusega ja organiseeritud turuga.

Arusaamatut hindade sõda sadamatehaste poolt era metallitööstuse vastu, kes praegu väga halbadest tingimistest, võib selektada ainult arusaamatusega, sooviga — riigi ettevõtet alal hoida ja sellele tööd anda igasuguse ärilise halvatus juures.

* * *

Et valitsus metallitehaste asjus kindlat seisukohta ei ole võtnud, iseäranis kui küsimust vaadelda läbi mõne tormilise riigikogu koosoleku prisma, sellest ei ole küll kellegile kasu. Asi seisab selles, et meie ei suuda niipea lahti saada halvast sõja pärastusest, mis mõnedes vaestes maades köitis suured tööstusettevõtted riigiga kõige mitmekesisemates vormides. Meie juures — igasuguse krediidi näol, mis ärarippuv Eesti Pangast, kaudselt aga valitsuse korraldustest. Tõtt ütelda, kuigi see ei ole vahest päris täpne, võib öelda, et riiki võib pidada tähtsamaks osanikuks tööstuslikes ettevõtetes, eriti meie metallitehastes, kusjuures riigi osamaks, nagu tähendasime ülimal, on mitu korda suurem kui aktsionääride osamaks. Seda ei ole algusest peale keegi meil tahtnud, kuid nagu näeme, on see sündinud. Meil on olemas osalt riigistatud tööstus, midagi sega-aktsiaseltside sarnast. Võib olla oleks parem, kui meil nüüd tõesti oleks — kõigi nende eratehaste bilanside juures — segaaktsiaseltsid, mis põhimõtteliselt oleksid eratevõtted kõige neile omase paendlikkusega, kuid avaramate rahaliste tagavara-dega ja riigi otsekohese huviga ettevõtte tegevuse vastu.

Muidugi hakatakse kohe vastu vaidlema: eratehased, mis iseendid on sissevedanud

veaks veel rohkem sisse ilma selletagi väikese Eesti riigikassa.

Vaatleme seda ligemalt. Meie oleme viimasel ajal liiga harjunud üldsustama kõike mis puutub tööstusse ja väga tihti oleme ära seganud kasuandvad ettevõtted kahjutoovatega. Selles mõttes aitab meid ettevõtete bilanside vaatlemine. Tuleme nüüd tehas B. bilansi juure, mis on ilmunud „Riigi Teatajas“ Nr. 68.

Kui algame lugemist lõpust, siis leiame kasu summa 1,568 milj. marka. Viimase kahe aasta jooksul umbes seesama. Enne vaatleme arvused ja siis katsume selgitada põhjuseid, miks B. kasu toob ja A. kahju. Tehas B. põhikapitaal on 10 milj. marka, võlad 24,453 milj., s. o. 2,4 korda rohkem kui põhikapitaal, kuna tehas A-l on, nagu nägime eelpool, võlga 3,8 korda rohkem kui põhikapitaali. Võla protsendid moodustavad summa 1,578 milj. ja see on 6,4% võlasummast; tähendab B. maksab 0,8% vähem kui A. Kogu kulude summa on B-l 14,122, tööliste palk 9,896 milj., järjekult on kulud 143% tööpalgast. Eelmisel aastal olid nad 145%.

Selguse otstarbel toome järgmised andmed: tehas A. asub Tallinnas, tal on juureveo tee, pneumaatiline jaam jne. Tehas B-l ei ole juureveo teed, asub üks kilomeeter raudtee jaamast, tal on halvem sisseseade kui tehas A-l. Tööliste arv on mõlemil peaaegu ühesuurune. Tehas A-l on tugevam tehniline organisatsioon, sest teenijatele ja tehnikutele on maksetud tehas A-s 42% tööpalgast, tehas B-s aga 17,7%. Ei ole näha, et tehas A. arvaks rohkem amortisatsiooniks jne. kui tehas B. Meie leiame, et bilansid ei vasta meie küsimuse peale: miks tehas B. annab kasu, tehas A. aga mitte.

Vastuse võime leida, kui võtame arvesse, et B. on senini jõudnud välja töötada 7 tüüpi põllumajanduslisi masinaid ja ühendusse astuda sisemise tarvitajaga. A. ei ole midagi uut välja töötanud ja teda võib arvata nende ettevõtete hulka, kes ei ole enesele kodus leidnud alalist tarvitajat.

Tehnik, kellel ei puudu organisatsiooni tunne, teab, kui ebaproduktiivne on tehase töö, kui peab värisema oma saatuse ees, aga see on ikka nii, kui halvatud on elav tehniline mõte ja puudub alaline turg saaduste jaoks. Tehas, kui loov organisatsioon, kaotab pinna jalge alt ja see mõjub tööliste ja teenijate peale. Kõik töötlavad endiselt, sest ka need, kellel ei ole tööd, eevad harilikult niisugustel juhtumistel näo,

nagu oleks neil see olemas. Praegusel ajal aga maksetakse tehases raha niihästi produktiivse töö eest kui ka siis, kui tegemist on maskeeritud töötaolekuga.

On tehas tööga üleujutatud, jäävad töötaolekud tulemata (tösi küll – ainult teatud piirideni). Siin ongi meie arvates mõistatuse seletus, miks tehas A. kasu null on, kuigi töölistele makseti 15 miljoni.

* * *

Meil on tihti kaebatud asjatundjate puudumise üle tehaseasjanduse alal. Võib natuke imestada kui aktsionäärid ignoreerivad omi ettevõtete bilanse. Kuid riik, kes olude sunnil on saanud tehaste kaasaktsionääriks, peaks kergemini leidma abinõu tööstuse hindamiseks ega tohiks nivelleerida kõiki tehaseid ühe mõõdupuu alla.

Ühingu ja aktsiaseltside maksustamine.

Prof. E. Berendts.

II.

Niisuguste juriidiliste isikute jaoks määratakse nüüd (ka Austrias 1896) iseäraline maksustamisalus, samuti iseäraline jaotusviis, lõpuks iseäraline maksu mõõt.

Kes kannab niisuguse maksu juures maksukohustust? Lasub see ettevõtja peal (käesoleval juhtumisel kollektiiv-ettevõtja peal), või jälle ettevõtte peal? Sedamööda, kas tegemist esimese ehk teise juhtumisega, peab kõigi ühele subjektile kuuluvate ettevõtete ja tööstuste tulu ühes maksustamisaktis kokku võetud olema ehk – teisel juhtumisel – iga üksiku ettevõtte tulu peab erilise maksustamise objektiks olema. Austria seadus on selles punktis selgusetu, ja ometi peab niisuguse maksu sisseseadmise puhul seadusandja maksustamist tabama, mille juures ei või olla kahtlust. Ühe ehk teise maksustamis-mooduse valik ei võiks tähtsusetu olla, iseäranis kui maks on progressiivne. Samuti peab „ettevõtte“ mõiste täpselt defineeritud olema, ega või leppida näituseks nende üleslugemisega, nagu Austria seadus seda teeb. Võiks öelda: kui seadus räägib ettevõtetest, mis on kohustatud avalikult aru andma, siis on selge, et maksukohustust kannab nimelt ettevõtja, sest ainult ettevõtja, kuigi see on juriidiline isik, võib aru anda kui majandussubjekt, kellel on

üksainus ettevõtte, või kes on ühendanud oma juhatuse all mitu ettevõtet. See küsimus saab teravaks, kui tegemist on ettevõtjate ühingutega (sündikaatide või trustidega).

Mõiste „avalik aruandmine“ on Austria seaduses (1906 aastast) defineeritud järgmiselt: „Avalik aruandmine seisab selles, et ettevõtja seaduse või põhikirja põhjal kohustatud on sel kombel perioodiliselt aru andma, et aruanne osanikkude täiskogu poolt peab kontroleeritud ja avaldatud olema, samuti avalikult kinnitatud, ehk et aruanne kontroleerimise ja heakskiitmise otstarbeks peab olema esitatud mõnele ühiskondlises huvisid kaitsvale riiklisele või järjekindlalt avalikku istanguid pidavale autonoomsele asutusele (ministeeriumile, linnavalitsusele, ringkonnavalitsusele, riiginõukogule, maapäevale, kogukonnanõukogule jne.)“.

Võib küll öelda, et kui seadus ette kirjutab, et tuluühingu aruanne käib ametliku kontrolli ja heakskiitmise alla, siis omandab heakskiidetud aruanne vastuvaidlemata dokumendi iseloomu, mille põhjal võib maksumõõtu kindlaks määrata.

Missugused ettevõtted käivad siis Austria seaduse järele maksu alla? Maksu alla käivad: kõik tuluühingud, täh. aktsiaseltsid, osaühisused, tööühingud, tulu- ja majandusühingud, kes ei piira oma äri tegevust oma liikmete keskel. Selle määruse vastu ei saa midagi öelda. Kuid maksu alla käivad samuti ka – üldkasulikud ettevõtted ja ühendused majandusliku omaabi alal, nagu tulu- ja majandusühingud, kes piiravad oma äri tegevust ainult oma liikmete ringkonnaga, ja muud vastastikkuse põhimõttel asuvad ühisused, hoiu- ja laenukassad.

Niisugune maksuobjektide ringkonna laiendamine on küll vaevalt õigustatud. Eestis oleks rahvamajanduse huvide seisukohalt vaevalt kohane üldkasulikkude ettevõtteid, mis mitte kasu taga ei aja, maksu alla panna. Iseäranis noore edasipüüdja majanduse juures, nagu Eesti, ei tohiks mitte Austria eeskujul tarvitada. Oleks, näit. äärmiselt vildak piimaühisusi või rehepeksuühisusi suurte maksunõudmistega koormata ja neid nende edenemises takistada.

Austria seaduse järele käivad ühingute maksu alla ka avalik-õiguslikud korporatsioonid (nagu riik, kogukonnad), edasi nõndanimetatud otstarbevarandused, nagu

avalikud fondid, heategevaks otstarbeks määratud kapitaalid jne. Seda maksustamist ei saa kuidagi seletada ja uues maksu seaduses ei tohiks sellel küll aset olla.

Mis puutub maksukohustusse, ja kohustus põhjusesse, siis käivad ülalnimetatud subjektid maksu alla niipalju, kui nad ettevõtteid peavad. Kui erilise maksu sisseseadmise puhul tuluühingute pealt viimased harilikult tööstusmaksust ja samuti ka tulumaksust peaksid saama vabastatud, siis käib maksu alla kogu nende varandus ja sissetulek. Siin tuleks tähendada järgmist: Harilikult ulatab aktsiaseltside ja ühisuste majandusline tegevus tuluharu peale, mille pärast nimetatud seltsid olid asutatud. Ei ole aga sugugi võimata, et neil ka tulusid on, mis mitte ei ole puhaskasu ettevõtetest maapinnast või hoonetest, nagu riiklised toetusrahad jne. Järgelikult võib öelda, et nende juriidiliste subjektide jaoks peaks olema kokkuvõttev tulu maksustamine kõigist ettevõtetest.

Mis tuleb mõista ettevõtte all? Võib öelda: ettevõtte on tegevus, mis on sihitud kas otsekohe tulu saamise peale, või mis majapidava subjekti koosseisu poolest vähemalt otsekohe ei eita osanikkudele kuuluva majandusliku kasu saamist. Nii ei kuulu „ettevõtte“ mõiste alla mitte haridus-, heategevus- ja muud sarnased seltsid, mis ei eelda kasu saamist.

Küll tuleb aga pidada ettevõtte eksploatatsiooniks selle rendile andmist. Niisugusel juhtumisel oleks puhastuluks saadav rendisumma.

Nüüd läheme üle maksustamis-põhialuse juure.

Kui juba maksusubjektide ja maksuobjektide äramääramisel mõnesugused raskused tekkisid, siis kasvavad need, kui küsimus on maksustamis-põhialusest.

On teada, et niihästi tööstus- kui tulumaksu juures tihti tüli tekitab küsimus: mis tuleb maksustamisel aluseks võtta. Mõisted „puhastulu“ ja „puhassissetulek“ näivad nii selged ja kindlad olema. Kuid just praktika näitab, et selgusetusel siin laiad ulatused on.

Kellel näituseks on tööstusmaksuga tegemist olnud, see teab, kui palju arusaamatusi tekitab maksukohusliste ja maksuasutuste vahel just sellel alal. Oma senatori parktikast tean, et 70% kõigist tüliküsimustest tööstusmaksu alal keerlesid küsimuse ümber: kui suur on ühe ehk teise tööstus- ettevõtte puhastulu?

Austria seadus konstrueerib ühingute- maksu kui tulumaksu, kuigi seaduses on jutt niihästi „tulust“ kui „sissetulekust“ kui maksustamisalusest.

Kas ei ole siis see ükskõik? Kas ei ole vahe tulu ja sissetuleku vahel ainult teoreetiline, millel ei ole mingisuguseid praktilisi tagajärgi?

Mitte sugugi. Vahel on ka praktiline tähtsus. Tulu ja sissetulek on mõlemad majapidamistagajärjed. Esiteks näib iga majapidamistagajärg olema tulu. See on saaduste summa, mis järgneb majapidaja (ükskõik kas füüsiline või juriidiline isik) tööst ja tema tööabinõudest. Tulu on kogumõiste, mis seisab koos saaduste summast ja suurendab majapidamise kui realiseerimis- ja kasuühingu varandustagavarasid. Jutt on sellest, et teatud produtseerimisabinõud olemas on ja et need oletatava valmistusviisi juures teatud kindlusega keskmise tulu annavad*). Siin juures on täiesti ükskõik, kes tulusaaja on, kas on see aktsiaselts või üksik isik. Arvesse võetakse ainult majapidamistulu ja jaotuse peale ei pöörata mingit tähelepanu. Maksustamisele on see ükskõik, kas saab kogu tulu osaks ühele ainsale isikule või läheb see aktsiaseltsi kassasse ja jaguneb seal dividendina vähede või paljude aktsionäride vahel.

Aga majapidamistagajärg on ka sissetulek. Selle mõiste all on mõeldud neid varandusi, mis ühe majapidamistagajärgu jooksul majapidajale eluülespidamiseks lähevad, sellele maitsmist võimaldavad või maitsmisvõimalust annavad ja ilma majanduslist seisukorda halvendamata äratarvitatud võivad saada. On selge, et järjekulult võib rääkida sissetulekust ainult füüsiliste isikute juures. Juriidiline isik ei tarvita midagi. Isiklist elu selle vajadustega juriidilisel isikul ei ole.

Sissetulek kujuneb siis varandustest, mis produtseerijale lõpulikulult jäävad pärast kõigi elementide mahaarvamist, mis lähevad võõrastesse majapidamistesse ja võõrastele isikutele. Neid väljaandmisi nimetatakse teatavasti mahaarvamissummadeks.

Ja siin puudutame meie valusamat kohta maksustamisaluse äramääramise juures.

Tulu on ju alguses brutto-tulu ja muutub puhastuluks alles pärast nende

osade väljaeraldumist, mis jäävad majapidamise kestel teatud vaheastmesse ja kujutavad endist selle majapidamise passiivosasid, kuid teiste majapidamiste aktiivosasid. Need mahaarvamissummad on majapidamise ülevõlpidamiseks ja tagajärgede kindlustamiseks äratarvitatud summad, võlaprotsendid laenude pealt, kestvad koormatused, järjekorralised mahaarvamised, avalikud lõivud jne. Mis nendest mahaarvamistest järele jääb, on puhastulu. Selles mõttes on see midagi mitteisiklik.

Puhastulu saab sissetulekuks subjektiivsete suhete kaudu majapidajaga, kes teda kasutab, produtseeritud või saavutatud varandused ära tarvitab.

Selle subjektiivse vahekorra tõttu õigustatud kasutaja vastu ilmub iseenesest ühesuguste suuruste juures mitmekesidus tarvitamise tagajärjel majapidamises. Tekkib individuaalse teguvõimaluse vähenemine ehk laienemine tarvitamisest olenevate asjaolude tõttu. Sissetulek on selle tagajärjel teatud kvaliteedi nähtus. Küsimus ei kõla nüüd enam kvantitatiivselt, kui suured on tarviduste rahulduseks kulutatud varandushulgad (kaubad, raha), vaid kvalitatiivselt, mil moel võib ja tohib majapidaja kasutada ja tarvitada omi majapidamistagajärgi, majapidamise puhastulu kui sissetulekut?

On muidugi selge, et kõik need mõisted (tarvitamine majapidamises, kasutamine, maitsmine, majapidamistagajärgede kvalitatiivne tähendus) ei ole tarvitavad juriidilise isiku kohta, mis on ainult juriidiline mõiste.

Sellest lausest järgneb, et maksunorm ühingutemaksu juures võib olla ainult proportsionaalne, mitte aga progressiivne. Maksuprogresioon tuleb sellepärast kõrvale jätta, et kasvavate maksunormide aluseks ainult ettekujutus on, et sissetuleku suurenemisega kasvab ühtlasi ka teguvõimalus. Siin vaadeldakse siis majapidamist kui tarvitamis- ja kasutamishingut. Ühiskondlised ettevõtted on aga ainult produtseerimis- ja valmistusühingud.

Austria 1896 aasta seadus on täiesti õieti proportsionaalsed maksunormid sisse seadnud, mitte nagu Venemaa (1894–1900) – progressiivsed.

Saksa ühinguteseadus 30. märtsist 1920, mis korraldab ühingute sissetulekumaksu (tähendab-sissetulekumaks, mitte tulumaks) viib õieti ka progressiooni läbi.

Maks on harilikult 10% maksukohus- lise sissetulekust; tuluühingute juures tuleb

*) Vahe selgitamiseks tulu ja sissetuleku vahel käime meie Heckeli uurimuste järel: „Lehrbuch der Finanzwissenschaft“ (I köide) ja Kleinwächteri järel: „Lehre vom Einkommen“.

aga veel üks liisa sinna juure summadest, mis maksustatavast sissetulekust, samuti eelmiste aastate sissetulekust jaotusele tulevad, kui nad rohkem kui 3^o/_o põhikapitaalid välja teevad.

See lisa on:

2^o/_o dividendiks makstud summadest, kui lisakohusline summa ei tõuse mitte üle 4^o/_o põhikapitaalid; lisaprosent tõuseb siis (3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) kuni 10^o/_o makstud summadest, kui lisakohusline osa on rohkem kui 18^o/_o põhikapitaalid.

Väljamaa tuluühingute juures käib lisamaksu alla see osa dividendist, mis vastavalt langeb Saksamaal asuva varanduse osa ja seal saavutatud teenistuse peale*).

Meie oletame, et kavatsetav ühingute maksu seadus korraldab tulumaksu proportsionaalse, mitte aga progressiivse maksustamisega, ega määra mitte erilist sissetulekumaksu, sest maksukoorma individualiseerimis-põhimõtte, mis annab sissetulekumaksule erilise iseloomu, oleks juriidiliste isikute juures vaevalt läbiviidav.

Sellest seisukohast otsustame meie ka küsimust: missugused mahaarvamissummad on lubatud, et kindlaks määrata puhastulu kui maksustamisalust.

Edasi läheme meie välja oletusest, et ühingute (eriti aktsiaseltside) aruanded leiavad heakskiitmist teatud kontrollasutuse poolt ja omandavad selle läbi vastuvaidlemata lähtekoha iseloomu maksusuuruse äramääramise juures.

Lähtekoht puhastulu äramääramiseks on Austria seaduse järele nõndanimetatud ülejääk, vaatamata selle peale, milleks seda kasutatakse. Mõeldud on need ülejäägid, mis ametlikus ja heakskiidetud aruandes on välja eraldatud.

*) Saksa 1920 aasta seaduse järele käivad ühingumaksu alla avaliku- ja kodanikuõiguse juriidilised isikud, samuti mittejuriidilise isiku loomuga isikühendused, asutused, varjupaigad (Stiftungen) ja teised otstarbevarandused.

Maksust on vabastatud: riik, maakonnad, kogukonnad, samuti seaduslised ameti- ehk majandusühendused, asutused, ühingud ja heategeva otstarbega kapitaalid, mis tegutsevad avalikkudes huvides ja kellele oma sissetulekute puudusel riik, maakonnad või kogukonnad abirahasid andma peavad, niipalju kui nende ühingute maksustamine kõne alla võib tulla, sisemaised isikühendused ja otstarbevarandused, millel ilma erandita üldkasulik või heategev otstarb, pensiooni- ja toetuskassad, majanduslised seltsid, millede otstarb ei ole mitte majandusline äritegevus, sisemaa kirikud, avalik-õiguslised kiriklikud ühingud, asutused, varjupaigad ja otstarbevarandused. Samuti jääb maksustamata maafükkide ehk ehituste kasutamiseväärtus, mis valitsuse või teiste avalikkude ehk üldkasulikkude huvide teenistuses.

Nagu seadustes, mis mahutavad tuluühinguid üldise tööstusmaksu piirkonda, nii ei või ka ühingute erilise maksustamise juures puhastulu äramääramist jätta üksi maksukohuslise hooleks. Nagu teada, on maksuseadusandlusel teatud umbusk maksukohuslise andmete vastu, mis mõnedel juhtumistel täiesti õigustatud. Kui ka üleliiga terav „fiskalism“ mitte alati kasulik ei ole, siis võib ometi aru saada vabadusekitsendamise maksukohuslise ülejäägi väljaarvamise juures. Maksustamisaluseks võivad olla ainult resultaadid ettevõtte tegevusest mõõduandval ajajärgul (eelmine tegevusaasta enne maksuaastat), kuid need ka täielikult.

Sellepärast võib ka ainult tegevusest järgnevaid sissetulekuid ja ainult tegevusega õigustatud väljaminekuid tulu äramääramise juures arvesse võtta. Et ülejääki seaduslikult maksustamise alla kuuluva puhastuluga kokkukõlasse viia, tuleb seaduse käsul sissetulekutele ja väljaminekutele „bilansi ülejääkide“ põhjal juurearvamisi ja mahaarvamisi teha, niipalju kui need summad praegunimetatud põhimõttele mittevastavalt arvestatud olid.

Meie nimetasime praegu, et seaduse järele ettevõtte tegevuse resultaadid täielikult arvesse võtta tulevad. Mis tähendab aga täielikult? Kas võib ühe majapidamisettevõtte üle otsustada ainult puht-majanduslised, kaupmehelikult, või peab ka üldisotsiaalseid olusid arvesse võtma, milledes ettevõtet peetakse ja pidada tuleb? Isegi majapidav juriidiline isik ei ole mõni abstraktne homo oeconomicus, mida ainult puht-majanduslised vaatekohast juhitakse. Nii siis tegevusresultaate „täielikult“ arvesse võtta tähendab nimelt kõike silmas pidada, mis esitab nõudmistena sotsiaalne elu ettevõttele.

Tööliste arv ja nende palgatingimised suur-tööstuses.

Alamal toome mõned andmed tööliste arvu ja nende palgatingimiste kohta Eesti suur-tööstuses statistika kuukirjast.

Tööliste ja ametnikkude arv Eesti suur-tööstuses:

	Tööstuseettevõtete arv.	Töölise arv	Tehnilise per-sonaali arv	Ametnikkude arv	Teenijate arv	Kokku
1. jaan. 1924	277	24.788	1227	2011	1241	29.267
1. veebr. "	271	25.711	1243	2055	1440	30.449
1. märts. "	272	25.841	1251	2015	1339	30.506
1. apr. "	272	25.875	1255	1994	1394	30.518
1. mai "	273	24.047	1259	1956	1389	28.651
1. juuni "	284	17.333	1246	1896	1345	31.820
1. juuli "	291	28.034	1267	1891	1335	32.527
1. aug. "	289	25.873	1264	1889	1336	30.362

Kuu teenistus milj. markades 1924 a.:

	Töölised	Tehniline per-sonaal	Ametnikud	Teenijad	Kokku	Keskmine töö-fasu töölistel (tunnis)
Jaanuar	119,7	14,9	17,0	6,8	158,6	23,2
Veebruar	118,8	14,7	16,6	6,7	156,8	25,4
Märts	122,8	14,8	16,8	6,8	161,2	25,4
Aprill	113,8	16,9	17,1	7,0	154,9	26,2
Mai	132,5	14,7	16,1	6,6	170,0	25,9
Juuni	127,8	15,0	16,1	6,6	165,6	26,5
Juuli	145,8	14,8	16,3	6,4	183,3	26,4

Nagu esimesest tabelist näha, ei ole öieti kuni augustikuuni meil suurtööstuses ei tööstuste arvu ega ka töölise arvu lange-mist märgata olnud. Suvekuudel oli isegi töölise arv paarituhande võrra kasvanud, mida tuleb arvata turba, põlevkivi ja ehi-tustööstuse arvele. 1. aug. oli töölisi um-bes sama palju ametis kui 1. veebr. Suur-tööstuse ettevõtete arv näitab samuti ka üldiselt kasvamisest. Kui üldist töölise arvu võrrelda 1923 ja 1922 aastaga, siis paistab igatahes silma, et käesoleva aasta juuliku-u andmed eelmise aasta omadest mahajää-vad. Nii oli üldine suurtööstuse ettevõtetes teenivate töölise, ametnikkude ja teenijate arv:

	1922. a.	1923. a.	1924. a.
1. jaanuaril	—	28.415	29.267
1. aprillil	—	29.962	30.518
1. juulil	29.078	33.350	32.527
1. oktoobril	28.219	32.054	—

1. augustil oli töölisi tööl 1922. a. 27.774, 1923. a. 33.579 ja 1924. a. 30.362. Üksi-kute tähtsamate tööstusalade järele muutus töölise arv viimase 2 aasta jooksul, nagu alamal:

	1. okt. 1922	1. aug. 1923	1. aug. 1924	suuren. Kahan. viimasel aastal
Murrud ja kaevandused	2480	4479	4958	+ 479
Savi, tsemendi- ja klaasi-tööstus	528	1046	973	— 73
Masinate ja instrumen-tide valmistus	7022	5829	5483	— 346
Keemiatööstus	809	910	1278	+ 368
Tekstiiltööstus	6884	8919	5838	— 3081
Puutööstus	3039	4604	4232	— 372
Nahatööstus	598	591	406	— 185
Paberitööstus	2362	2270	2201	— 69
Ehitustööstus	82	121	338	+ 117
Poligraafia	896	1191	1170	— 21

Töölise kahanemine eelmise aastaga võrreldes langeb sellega peaaesjalikult teks-tiiltööstuse peale, kus parajasti augustikuu alguseks mõned vabrikud seisis. Mis puu-tub üldisesse töötasusse (tabel nr. 2), siis paistab andmetest silma, et aasta algusest peale töötasu ümarguselt 25 marga pealt 26 margani tunnis on tõusnud, siia juure arvatud ka perekonna abiraha ja üle-tunni tööd. Keskmine töötasu hariliku töötunni eest annab ühe töölise kohta juuli-kuul 23,8 marka tunnis ja esimese pool-aasta kohta keskmiselt 23,1 marka. Üksi-kute tööstusalade järele kõikus see töötasu: tekstiiltööstuses 17,0 marka, paberitööstuses 20,6 marka, puutööstuses 21,8 m., keemia-tööstuses 21,7 m., masinate, instrumentide ja aparaatide tööstuses 29,3 m., savi- ja klaasitööstuses 24,3 m., murrud ja kaevan-dused 26,2 m. Madalate palkade poolest seisab sellega tekstiiltööstus endiselt esimesel kohal ja see nähtus on muidugi põhjendatud sellega, et tekstiiltööstuses pea-esjalikult naiste tööd tarvitatakse.

Töölise üldine teenistus, juurearvatud ületunnitöö, perekonna abirahad jne., oli tunnis keskmiselt 26,4 m. kõikumistega 18,9 margast tekstiiltööstuses kuni 36,1 margani trükitööstuses. Töölise keskmine töötasu tunnis on tõusnud aasta jooksul juulist — juulini 25,8 m. pealt 26,4 m. peale ehk 2,3%. Statistika keskbüroo Tallinna turu-hindade indeks on sama aja jooksul tõus-nud 101,5 pealt 115,0 peale ehk 14%.

Üksikutes tööstusharudes ei ole üldise tunnitasu muutused mitte ühelaadilised olnud. Nimelt oli tunnitasu lüüdnud aastal suurem kui käesoleval: murdudes ja kae-vandustes, savi- ja klaasitööstuses, masinate, instrumentide ja aparaatide valmistamises ning iseäranis tuntuvalt suurem ehitustöös-tuses. Teistel tööstusaladel oli ta vähem.

Arvatavasti põhjened töötasu vähenemine eelnimetatud tööstusharudes peaaesjalikult ületunnitöö vähenemisest, võib aga ka arvata, et siin osalt tegemist on statistika mitetäpsusega (ehitustööstus). Vastavad andmed on toodud alljärgnevas tabelis:

Keskmine töötasu tööliste tunnis juulikuul:

	1924. a.	1923. a.
Murrud ja kaevandused	27,2	32,8
Savi- ja klaasitööstus	25,5	27,2
Masin., instrum. ja aparaat. tööstus	31,6	33,2
Keemiatööstus	24,5	20,4
Tekstiilitööstus	18,9	18,5
Puutööstus	26,6	25,2
Nahatööstus	31,1	27,4
Toiduainete tööstus	25,8	25,3
Ehitustööstus	28,4	38,8
Trükitööstus	36,1	34,6
Üldine	26,4	25,8

Emissioonid juuli – september 1924. a.

Kuulutuste põhjal „Riigi Teatajas“ on juuli–septembril 1924. a. uusi aktsiaseltse ja osaühisusi asutatud ning olevate aktsiaseltside ja osaühisuste põhikapitaale suurendatud järgmiselt (milj. Emk.):

	Uued seltsid		Kapitaali suurend.		
	Arv	Kapit.	Arv	Kapit.	Kokku
Juuli	1	5,0	3	57,5	62,5
August	—	—	3	19,5	19,5
September	2	6,0	3	16,0	22,0
Kokku III veerandil	3	11,0	9	93,0	104,0
„ II „	8	33,5	10	97,25	130,75
„ I „	16	113,5	10	124,5	238,0

Nagu sellest näha, on uute seltside asutamine käesoleva aasta III veerandil pea nullini langenud, kuna olevate seltside kapitalide suurendamine endisel tasapinnal püsib; kõik laseb aga oletada, et kapitalide suurendamine lähemas tulevikus tõusu näitab, mis seltside oma ja ettevõtetesse tõmmatud võõra kapitali vahekorra loomulikumatesse raamidesse seaks.

Käesoleva aasta III veerandil on emissioonid vähemad kui kunagi varem kahe läinud aasta jooksul – olles läinud aasta II. veerandil oma haripunktil, kus emissioonid Emk. 477,9 milj. peale tõusid.

Nimelt olid emissioonid 1922, 1923 ja k. a. (milj. Emk.):

	1922.	1923.	1924.
I veerandil	237,3	348,5	238,0
II „	193,7	477,9	130,8
III „	256,0	131,1	104,0
IV „	251,0	289,6	—
Kokku	937,9	1.247,1	

Toodud andmetest võib järeldada, et uute seltside asutamise palavik raugenud on, mida ka meie juba läinud aastal „E. M.“ toodud kirjut. „Emissioonid jaan.–sept. 1923. a.“ ära märkisime.

Kroonika.

Eesti.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga.

Septembrikuu jooksul on Eestist raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportkaupe.

156 vagunit ajalehepaberit ja 5 vagunit kudumise masinaid.

Kokku 161 vagunit eksportkaupa, peale selle 98 saadetust багааш-kaupa, kaal 4251,06 klgr. ja 4 kohta suure kiiruse saadetusi, kaal 281 klgr.

2. Transiitkaupe.

3 vagunit bukspuust võitündri osasi, 2 vag. aniliinvärve, 5 vag. segakaupa, 1 vag. konserve, 7 vag. heeringaid ja 3 vagunit kloori.

Kokku 21 vag. transiitkaupa.

Sama kuu jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

12 vag. Siberi võid, 1 vag. seaharjaseid, 6 tsisterni petroleumi, 6 vag. takku, 1 vag. kanamune, 1 vag. tooreid loomanahku, 9 tsisterni naftat, 3 vagunit räbalaid ja 4 tsisterni masinaõli.

Kokku 43 vagunit kaupa, peale selle 118 kohta багааш-kaupa, kaal 4498,5 klgr. ja 3 kohta suure kiiruse saadetusi, kaal 173,6 tonni.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

Septembrikuu jooksul on Eestist raudteed mööda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

53 vagunit tsementi, 1 vag. valget liiva, 8 vag. elussigu, 1 vag. mõõblit, 1 vag. hobuseid, 1 vag. puust hobuselooke, 1 vag. liha, 2 vag. pohlamarju, 1 vag. tairatange, 1 vag. puuvilla riidet, 24 vag. segakaupa, 1 vag. Tartu „Pain Normali“ leivavabriku küpsetatud teraleiba, 2 vag. liiva, 10 vag. elussarvloomi ja 1 vagun piirituse lakki.

Kokku 108 vagunit kaupa.

Sama kuu jooksul on Lätimaalt raudteed mööda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

27 vagunit segakaupa, 3 vag. suhkurt, 3 vag. klaaskaupa, 6 vag. viljatuulamise masinaid, 1 vag. kondijahu, 1 vag. vankrivedrusi, 2 vag. villaseid lõimi, 1 vag. klaaspudelisi (riiklisele viina monopolile), 4 tsisterni bensiini, 2 vag. heeringaid, 1 vag. elushärjaga ja 1 tsistern petroleumi.

Kokku 52 vagunit kaupa.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga.

1-7. oktoobrini on Eestist raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportikaupe.

27 vagunit ajalehepaberit, kaal 333,8 tonni ja 11 saadetust bagaashikaupa, kaal 1122,8 klgr.

2. Transiitkaupe.

4 vagunit bukspuust võitündri laudu, kaal 61,6 tonni; 5 vag. heeringaid, kaal 78,7 tonni; 1 vag. segakaupa, kaal 327,5 klgr. ja 2 vagunit võitündri osasi, kaal 30,9 tonni.

Kokku saadetud nõukogude Venemaale 40 vagunit kaupa.

Sama aja jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

8 tsisterni naftat, kaal 92,6 tonni; 1 vag. Siberi võid, kaal 8,3 tonni; 1 vag. paberit, kaal 12,5 tonni ja 2 tsisterni naftaõli, kaal 21,8 tonni.

Kokku 12 vagunit kaupa.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

1-7. oktoobrini on Eestist raudteed mööda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

14 vagunit tsementi, kaal 223,9 tonni; 1 saadetust majakraami, kaal 808 klgr.; 1 vagun 13 elusseaga; 1 saadetust käsitööriistu, kaal 49 klgr.; 1 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 1132 klgr.; 2 saadetust plekteoseid, kaal 158 klgr.; 1 vagun segakaupa, kaal 4211 klgr.; 1 saadetust masinaosasi, kaal 450 klgr. ja 1 vagun transiitkaupa, kaal 1109 klgr.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mööda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

1 vagun suhkurt, kaal 16,1 tonni; 1 saadetust taimevõid, kaal 745 klgr.; 1 saadetust klaaskaupa, kaal 1465 klgr.; 1 saadetust lambiosasi, kaal 305 klgr.; 1 saadetust mitmesugust segakaupa, kaal 717 klgr.; 1 tsistern bensiini, kaal 11,2 tonni; 4 saadetust villaseid

lõimi, kaal 1925 klgr.; 1 vag. tsementi, kaal 2,5 tonni; 2 saadetust raudtraati, kaal 1950 klgr.; 1 saadetust puuvillast riidet, kaal 795 klgr. ja 2 vagunit segakaupa, kaal 2320 klgr.

Ametlikud teated kaubandustööstus- ministeeriumilt.

E e s t i.

Eesti ühistegevus rahvusvahelisel võrdlusel.
„Pellervo“ seltsi 25-aastasel juubelpidul kõneles m. s. Soome ühistegevuse „isa“, prof. Hannes Gebhard. Huvitav tema kõnes olid võrdlused teiste maade vastava tegevusega. Teatud suhtes seisvat Eesti ühistegevus esimeste riikide hulgas. Nii on tarvitajate ühisuste liimeiks üle 10% terve maa rahva arvust ainult Eestis, Soomes, Daanis ja Inglismaal, kuna kõik teised riigid jäävad kaugele maha. Samuti on tarvitajateühisuste ostud oma keskärde kaudu protsentuaalselt Eestis ja Daanis kõige suuremad, mis näitab, et Eesti ühisused on truult oma keskäri ümber koondunud. Eesti tarvitajateühisused on aasta puhtast kasust jaganud liikmetele tagasi 80%, kuna vastav 0/0 Rootsis on 65, Saksas 64, Norras 55, Ungaris 36 ja Soomes 32%. Prof. G. arvamise järele tuleb õnnelikuks pidada, et Eesti ühispiimatallistusel on ainult üks keskäri, kuna Soomes on neid 2, Rootsis 4, Hollandis 8, Saksamaal 9 ja Daanimaal 11. Ühispiimatallistust on Eestis 83,7% keskäri liikmeks, kuna Soomes on vastav 0/0 70,5, Daanimaal 41,2 ja Rootsis 17,3. Ühistegelistes laenukasades on Eesti taludest liikmeks 73,8%, kuna vastav arv on Soomes ainult 24,6.

Teated ettevõtete tegevusest.

Uued aktsiaseltsid ja osaühisused.

A/s. „British-Estonia linaksport“. Tegevusala: lina, linasaaduste ja linaseemnete ost, müük, eksporteerimine, kultiveerimine ja ümbertöötamine. Asutajad: Martin Ronnimois, Nehemia Hoff ja Robert Schulmann. Põhikapitaal: Mk. 15.000.000, mis jaotatud 3000 akts. 6 Mk. 5.000.— (R. T. nr. 123/124-1924. a.).

Ärikalender.

21. oktoobril.

A/s. „Anton Heilmann'i“ kreditoride üldkoosolek kell 7 õhtul, Tallinnas, S. Karja tän. nr. 6.
A/s. „Anton Heilmann'i“ äriruumides.

23. oktoobril.

O/ü. „Tektor'i“ osanikkude erakorraline peakoosolek kell 6 p. l. Tallinnas, Merepuiestee 15.

28. oktoobril.

Pärnu Krediid Panga erakorraline peakoosolek kell 6 p. l. panga ruumides, Rütüli t. 40.

Tähtsamad vähempakkumised.

Politsei peavalitsus (Toompea lossis), kinnisel, 25. oktoobr. s. a. kell 10 homm. — ülikonna ja palituriifet.

Riigi raudteevalitsuse varustusosakond (Tallinnas, Tehnika t. 16-a, tuba 18), kinnisel, 22. oktoobril s. a. kell 10 homm. — umbes **22.050 klgr. vedruterasi.**

Riigi raudteevalitsuse varustusosakond, kinnisel, 6. novemb. s. a. kell 10 homm. umb. 33.000 klgr. **musta katuseplekki** ja umb. 450 klgr. **valget inglisi plekki.**

Riigi raudteevalitsuse varustusosakond ostab suuremal arvul laiaroopalise raudtee **lipreid ja küttepuid.**

Tähtsamad enampakkumised.

Metsaoksjonid.

3 novembril 1924. a. Rakvere vallamajas: a) Pad a metskonnast **33,38 iifnu**, 41 tüki, hinnatud **932.843** marka. b) Gorodenko metskonnast **53,58 iifnu**, 22 tüki, hinnatud **1.913.371** marka c) Roela metskonnast **47,01 iifnu**, 9 tüki, hinnatud **1.594.156** marka.

4. novembril 1924 a. Viljandi vallamajas: a) Kõpu metskonnast **85,17 iifnu** ja 24 puud 44 tüki, hinnatud **3.880.221** marka. b) Kabala metskonnast **2,77 iifnu**, 2 tüki, hinnatud **197.595** marka.

5. novembril 1924. a. Säreve vallamajas, Türi metskonnast **48,45 iifnu**, 29 tüki, hinnatud **2.120.623** marka.

6. novembril 1924. a. Abja vallamajas, Polli metskonnast **38,02 iifnu**, 22 tüki hinnatud **2.865.594** marka.

7. novembril 1924 a. Veriora vallamajas, Veriora metskonnast **11,67 iifnu**, 7 tüki, hinnatud **508.105** marka.

7 novembril 1924 a. Vigala vallamajas, Vigala metskonnast **51,20 iifnu** ja 82 puud, 83 tüki, hinnatud **1.200.496** marka

10. novembril 1924. a. Orava mõisas, metskonna metsaõlema kaniseleis, Orava metskonnast **98,72 iifnu**, 62 tüki, hinnatud **5.031.405** marka.

11. novembril 1924 a. Pärnus, maakonna politseiavalitsuse ruumes, Järja metskonnast **82,95 iifnu**, 58 tüki, hinnatud **4.323.041** marka.

12. novembril 1924. a. Vana Põltsamaa vallamajas, Adaveere metskonnast **7,26 iifnu**, 19 tüki, hinnatud **486.635** marka.

12. novembril 1924. a. Tartus, maakonna metsaõlema kantsleis, Riia tän. nr. 41. a) Ahja metskonnast **11,31 iifnu**, 7 tüki, hinnatud **958.400** marka. Otepää metskonnast **7,76 iifnu**, 5 tüki, hinnatud **534.847** marka. c) Puurmanni metskonnast **29,24 iifnu**, 10 tüki, hinnatud **1.337.875** marka.

13 novembril 1924. a. Rakvere vallamajas lisaku metskonnast **334,30 iifnu**, 113 tüki, hinnatud **4.952.373** marka.

Ligemaid teateid müügile tulevate metsafükkide üle annavad kohalikud metsaõlemad ja metsade peavalitsus Tallinnas, Kiriku tän. nr. 4.

Uued seadused ja määrused.

Uued 300-margalised postmargid. 14. okt. s. a. ilmusid müügile uued 300-margalised postmar-

gid. Postmarkide joonistuse suurus 2×3 cm. Joonistus sarnaneb 100-margaliste postmarkide joonistusele, kuid äär on pruun, meri valkjas sinine ja kaitsvõrk kollane.

Uued 10-margalised vahetustähed. 4. oktoobrist s. a. lasti liikvele uus väljaanne 10-margal. riigikassa vahetustähil. Need vahetustähed on frükitud valgele paberile, milles on vesimärgid looklevatest jämedatest ristjoontest sünnitatud ruutudena.

Uus väljaanne on märgitud tähega „A“, kuna muu osa vahetustähedest on ühtlane 1922 a. väljaantud vahetustähedega (R. T. nr 39-1922. a.).

Isiklikud teated.

Abielu varanduste lahutamise lepingud. Johannes Kaarli p. Laaberg ja Lovise Jakobi t. Laaberg; Evald Ludvigi p. Rennenkampff ja Marie (Mary) Nikolai t. Rennenkampff, sünd Wahl; Konstantin Jüri p. Lastau ja Pauline Jaagu t. Lastau, sünd. Lind; August Justin Lepp ja Pauline Jaani t. Lepp; Gustav Juhani poeg Neumann ja Rosalie-Elisabeth Jüri t. Neumann, sünd. Landberg; Elmar Tõnise poeg Schiffer ja Alma Juhani t. Schiffer, sünd. Villandi.

Kaubalaadimised riigi raudteel.

Üksikutele nädalatel on meie era-kokkuvõtte järele riigi laiaroopalised raudteedel kaupu laaditud järgmisel määral (vagunid):

	30 aug.	6—13. sept.	13—20. sept.	20—28. sept.	28. sept. —5. okt.	5—12. okt.
Teravilja ja jahu	58	35	61	84	53	64
Kartulid	6	12	35	32	61	81
Elusloomi	60	63	83	63	78	55
Linu	4	7	7	3	5	6
Põletispuid	183	173	178	175	127	171
Muud metsamaterjaali	530	479	374	356	366	429
Põlevkivi	163	207	213	167	193	139
Muud era-kaupa	1233	1093	1001	1001	1082	1148
Kokku	2237	2069	1952	1881	1965	2093
Raudtee veod	320	329	304	254	323	319

Kokku laaditud 2557 2398 2256 2135 2288 2412

Tallinna laiaroopalisesse kaubajaama on samade aegade jooksul sisemaal sisse tulnud:

	1—7. aug.	7—15. aug.	15—23. aug.	23—31. aug.	1.—7. sept.	7—15. sept.
Teravilja ja jahu	2	4	7	21	24	28
Kartulid	1	4	3	—	—	1
Põletispuid	204	166	198	233	109	131
Metsamaterj.	162	186	161	196	315	323
Linu ja takku	1	3	—	2	1	1
Muud erakaubad	83	101	125	97	99	101
Põlevkivi	26	36	31	63	86	88
Kokku	479	500	525	612	634	673

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis läinud nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem			Lina seemned, õli 87 ^o /o basis fr. Tall.	400—450
Ameerika sort.	pd.	1080—1100	külvi 96 ^o /o	pd. 480—500
sõre Ameerika	"	1120—	Takud, Codilla I.	"
A/S. Rotermanni tehaste jahud:			II.	"
nisu, pehme,	"	—	Kivisüsi, auru Yorkshire 2k. pest.	55—58
" sõre	"	—	Newcastle	51—52
" pehmed, teised sordid	"	—	sepa	60—62
Rukki jahud	"	450—470	Koks, valu	86—
püül	"	630—640	gaasi	85
Nisu, Vene	"	—	Põlevkivi, I. sort	10
Rukis Eesti	"	410—430	Põlevkivi, II. sort	7,5
Vene.	"	—	III.	5
Kaerad, toidu, Eesti	"	230—240	Raud, sordi "	290—305
seemne, Vene	"	—	talad (T)	295—
Odrad, Eesti	"	285—295	vits	440—500
Erned, rohelised, Eesti	"	—	raud plekk	470—500
Hollandi	"	—	tsingitud	720—760
Riis, Burma II.	"	760—780	Teras Inglis.	—
Kartulid, eksport fob Tallinn	"	70—75	Saksa.	—
piirituse	"	—	nikkel	—
Kartuli tärkliis „Superieur“	"	760—	vedru	500—
Pilm, pudelites	ltr.	19	tööriistade	1200—1400
Või, meierei, eksport	n.	138—143	talla	320—355
Või siseturg	"	100—105	Malm	—
Margariin, väljamaa	"	57—60	Inglitina	10500—11000
Juust, kohalik Schweitsi.	pd.	2800—3000	Seatina	1200—1400
Kaseiin	"	750—950	Vask, plekk punane	4500—4900
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	"	21—22	vaige	4400—4800
II. s.	"	19—20	Tsink-plekk	1600—1640
Kakao, Inglis	pd.	2400—2600	Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	680—700
Ameerika	"	—	Ameerika	670—730
Hollandi	"	2800—3200	solaar	—
Kohvi, Rio, Santos	"	4800—5200	Autolien	1200—1400
Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	"	5600—7200	auto	—
Mexiko	"	—	Tsilindriõli, Vene	1080—1260
Tee, lahtine Pekoe broken, Java	"	—	Ameerika	730—1200
" " Orange Pekoe, Java	"	7000—7200	Põlevkivi õli	180—240
" " " Tsellon	"	7200—7600	pigi	270—300
" " " Moning. Hiina	"	5200—6000	Nafta, Vene	290—300
Suhkur, peenike valge, Saksamaa	"	1000—1010	Ameerika	225—235
" Java	"	1000—	Petrooleum, Vene	310—320
" Poola	"	1000—1010	Ameerika	310—320
" Czechoslovaakia	"	1020—1030	Bensiin, Vene	700—720
Siirup, kartuli, B 42 ^o	"	735—	Ameerika	660—700
" " B 36 ^o	"	—	Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob	ltr. —
" " Glucose	"	760	Pesusooda	pd. 280—
Sool, lahtine	"	59—61	Seebikivi 72 ^o /o, Inglis	680—700
Heeringad Yarmouth, Mattie	tünn	—	Parafiin 102 ^o —110 ^o	1400
" Shotti Fulls	"	—	120 ^o —134 ^o	—
" Shotti Mat Full talve püük	"	5600—5800	Parkimise ekstrakt	—
" " Matties	"	5350—5550	Väävel, õie 98 ^o /o	400
" Norra Sloe	"	—	Värvid, nigrosin vees sulav, välj.	pd. 9300
Liha, sea, I. sort	pd.	1800—1880	tsinkvalge Saksa roh. PZ.	pd. 1880
" looma, I. sort	"	1000—1120	" Prantsuse	1880
Pekk, eksport. I s.	"	—	" tinavalge Englise	1750—
Heinad, aasa	vaguniviisi	—	" ooker Prants.	310—400
Õlikoogid, linaseemne	"	330—	Väetisained, salpeeter, Norra (k. 6 pd.)	—
" palmi	"	240—	Chile	—
" päevalille	"	—370	" Superfosf. E. T. K. must kukk	
" soja	"	240—	(k. 6 pd.) 18—20 ^o /o fr. Tallinn.	795—
Nisukliid	"	240—	" Thomasjahu k.100kg. 17-18 ^o /o k.	590—
Rukkikliid.	"	—	" Kaalisool, 30 ^o /o, kott 6 pd. frkojaam	840—
Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars.	48,25—54	" " 40 ^o /o	1100—
" Mitkal, ekstra	"	34,50—41,25	" Kainiit 12 ^o /o lahtine,	pd. —
Lina, Liivi R.	pd.	2700—2800	" Vosvoriit, Eesti 6 ^o /o	34—36
" Võru-Petseri	"	3250—3300	Paber, rotatsioon.	425
" Tartu	"	3000—		

Tallinna börs kursisedel

Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela	pütt	830
Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda	"	—
Tsement, Portland, Aseri	"	760
Kriit, toores	pd.	85—110
" pestud	"	110—125
Asfalt	"	150
Tõrv, kivi	"	250—300
" puu kodumaa	"	325—400
Lubi	"	38—40
Gips, tükikides frko Isborsk	"	25
" jahvatatud toores	"	35
" krohvimise, ilma kottideta	"	45
Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	"	6500
Silikat D/B/B/	"	4750
Puumaterjalid, saetud	"	—
Besti Strd I, II ja III s. frko Tal.	"	—
" IV s.	"	—
" propsid; 7×7	"	—
" liiprid	"	—
Põletispuud, sega 20% okaski, k. sld.	"	—
"	"	—
Nahk, talla, Besti kodumaa tooresnahast valmistud . pd. I s.	"	4800—5200
Nahk, talla, Ameer. tooresn. valmist. I sort	"	5800—6800
Nahk talla, Ameer. tooresn. valmist. II sort	"	4400—4800
Toores nahk väikesed ja suured	"	—
Tuletikud, origin. kast (500 pakki)	"	6000—6400

Prahid :

Lina	
Tallinn — Stettin	tonn £ —
" — Ghent	" —
" — Dundee	" —
" — Belfast	" —
" —	" —
" —	" —
Takud +	o/o
Puumaterjalid D/B/B/ standard	
Tallinn — London	sh. —
" — E. C. P. (Ingl. idarand)	" —
" — Antwerpen	" —
" — Southampton	" —
" — Manchester	" —
" — Amsterdam	" —
"	" —
Segakaup tonn	
Tallinn — Stettin	sh. 8—20
" — London	" —
" — Stockholm, või	Rk. 10—35
"	" —
"	" —
Kartulid	
Tallinn	" —
"	" —
"	" —
"	" —
"	" —
"	" —

		13. X.	15. X.	17. X.
1 dollar	O.	380,—	374,—	373,—
	M.	385,—	380,—	380,—
	T.	382,50	—	—
1 naelsterling	O.	1708	1677	1695
	M.	1728,5	1707	1705
	T.	—	—	—
100 Saksa rentmk.	O.	9.000	8.900	9.000
	M.	9.173	9.050	9.100
	T.	—	—	—
100 Soome mrk.	O.	956	940	943
	M.	969	954	953
	T.	—	—	—
100 Rootsi kr.	O.	10.125	9.975	9.975
	M.	10.250	10.125	10.115
	T.	—	—	—
100 Daani krooni	O.	6700	6500	6450
	M.	6800	6625	6575
	T.	—	—	—
100 Prantsuse frk.	O.	1950	1900	1925
	M.	2025	2000	2025
	T.	—	—	—
100 Holl. gulden.	O.	14.850	14.800	14.775
	M.	15.100	14.950	14.925
	T.	—	—	—
100 Latti	O.	7250	7150	7150
	M.	7400	7300	7300
	T.	—	—	—
100 Czechosl. kr.	O.	1125	1075	1100
	M.	1175	1125	1150
	T.	—	—	—
1 Eesti kroon	O.	—	—	—
	M.	—	—	—
	T.	102,50	101,50	101,50
100 Itaalia liiri	O.	1650	1625	1635
	M.	1700	1675	1685
	T.	—	—	—
100 Norra krooni	O.	5425	5250	5300
	M.	5550	5350	5400
	T.	—	—	—
100 Belgia franki	O.	1800	1800	1800
	M.	1875	1850	1850
	T.	—	—	—
100 Helveetsia fr.	O.	7280	7225	7150
	M.	7425	7325	7300
	T.	—	—	—
1 Tschervonetz	O.	1825	1700	1700
	M.	1925	1825	1825
	T.	—	—	—